

ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਾਵਟ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜ

[ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਕੈਡਰਨ ਲੀਡਰ (ਰੀ:) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ]

ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਕਈਆਂ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ : ਰਹਿਤ, ਸੰਤ ਰਹਿਤ, ਭਗਤਾਂ ਕੀ ਚਾਲ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਚਾਲ, ਗੁਰ ਕੀ ਚਾਲ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਲ, ਇਤਿ ਆਦਿ।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਚਾਲ, ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹ ਢੰਗ (ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ) ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ-ਜੋਤਿ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਮੇ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ, ਆਪ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਕੇ ਨੀਯਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, “ਗੁਰਸਿਖ ਮੀਤ ਚਲਹੁ ਗੁਰ ਚਾਲੀ॥” (੬੬੭) ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚਾਲ (ਮਰਯਾਦਾ) ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਭੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ) ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਚਾਲ ਅਥਵਾ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਬਾਰੇ ਕਈ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ। ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਦਾ ਜੋ ਅਜੋਕੜ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰੋਲ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਅੰਦਰ, ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਥੇ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਹ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ-ਗੀਤ ਦੀ ਨਿਰੋਲਤਾ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀ, ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਖਲੋਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ, ਢਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਆਏ, ਹੁਣ ਭੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਰ ਸਕਦੇ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਕੁਝ ਇੰਜ ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਨੇਕੀ ਨਾਲ ਬਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਤੁਰਕ-ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਵਢਿਓਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੇ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈ ਗਏ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਖਾਲਸਾ ਅਤੀ ਤੰਗ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਨਿਭਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਖਾਤਰ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਿਚਰਿਆ। ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਇਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੱਭ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੀ, ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿਤੇ ਗਏ।

ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਅੰਦਰ, ਜਦ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪਈ ਹੋਵੇ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਵਾਰੀਖ ਲਿਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਨਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਮਾਨ। ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਗੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਦਾ ਦੋ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ :-

(੧) ਜੀਉਂਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

(੨) ਜੋ ਬਚ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਐਸੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਣ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਨਸ਼ਟ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕੀਤੀ

ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਚਾਰ, ਆਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲਸਈ ਸਪਿਰਿਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ, ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਟਲ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ, ਕੋਈ ਭੀ ਉਪਰਾਲਾ ਵਰਤਣੋਂ ਨਹੀਂ ਝਿਜਕੇ। ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਣੀਕ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰਸਿਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੱਥ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਦੇ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਉਚੇ ਸੁੱਚੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣੀਆਂ ਪੰਡਤ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਜੋਗੀ ਨੂੰ, ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ, ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ, ਤਿਆਗੀ ਨੂੰ, ਭਗਵਾ ਭੋਸ-ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਰੰਡਤ-ਮੰਡਤਾਂ ਨੂੰ, ਜਟਾਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਮੋਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਵਰਤ ਰਖਣ-ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਭਰਮਣ-ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਮੈਲਾ ਕੁਚੇਲਾ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਇਆ-ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਖ-ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਆਦਿ। ਇਹ ਸਭ ਸਮਝਾਉਣੀਆਂ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ—

“ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ॥” (੬੪੭)

ਜਿਹੜਾ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਸਾਡੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :

(ੳ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਧਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕੇਸਾ-ਧਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ।

(ਅ) ਉਸ ਦੇ ਤੇੜ ਕਛਹਿਰਾ, ਹੱਥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਕੜਾ, ਗਾਤਰੇ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਲੋਹੀ ਕਿਰਪਾਨ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਲਕੜੀ ਦਾ ਕੰਘਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ੲ) ਉਹ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ ਕਰ ਕੇ ਸੀਸ ਉਤੇ ਦਸਤਾਰ (ਦੁਮਾਲਾ, ਦਸਤਾਰ, ਕੇਸਕੀ) ਸਜਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਰੂਪ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੀ-ਆ-ਰਹੀ-ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਖੋਜੀ ਪ੍ਰੋ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਦਮ, ਪਟਿਆਲਾ, ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਭੱਟ-ਵਹੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸਿਖੀ ਰਹਿਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਬੂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ :—

“ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਲ ਦਸਮਾ, ਬੇਟਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕਾ, ਸਾਲ ਸਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਪਚਾਵਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਵੈਸਾਖੀ ਕੇ ਦਿਹੂ ਪਾਂਚ ਸਿਖੋਂ ਕੋ ਖਾਂਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਦੀ, ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਰਾਖਾ। ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਦੈਆ ਰਾਮ ਸੋਪਤੀ ਖੜੀ ਬਾਸੀ ਲਾਹੌਰ ਖਲਾ ਹੂਆ, ਪਾਛੈ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ ਛੀਪਾ ਬਾਸੀ ਦਵਾਰਕਾ, ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਨਾਈ ਬਾਸੀ ਬਿਦਰ ਜਫਰਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ, ਧਰਮ ਚੰਦ ਜਵੰਦਾ ਜਾਟ ਬਾਸੀ ਹਸਤਨਾਪੁਰ, ਹਿੰਮਤ ਚੰਦ ਝੀਵਰ ਬਾਸੀ ਜਗਨ ਨਾਥ—ਬਾਰੋ ਬਾਰੀ ਖਲੇ ਹੂਏ, ਸਭ ਕੋ ਨੀਲੰਬਰ ਪਹਿਨਾਇਆ, ਵਹੀ ਵੇਸ ਅਪਨਾ ਕੀਆ। ਹੁੱਕਾ, ਹਲਾਲ, ਹਜਾਮਤ, ਹਰਾਮ, ਟਿੱਕਾ, ਜੰਝੂ, ਧੋਤੀ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਾਇਆ। ਮੀਣੇ, ਧੀਰ ਮੱਲੀਏ, ਰਾਮਰਾਈਏ, ਸਿਰਗੁੰਮੇ, ਮਸੰਦੋਂਕੀ ਵਰਤਣ ਬੰਦ ਕੀ। ਕੰਘਾ, ਕਰਦ, ਕੇਸਗੀ, ਕੜਾ, ਕਛਹਿਰਾ, ਸਭ ਕੋ ਦੀਆ, ਸਭ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਕੀਏ। ਸਭ ਕਾ ਜਨਮ ਪਟਨਾ, ਬਾਸੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਬਤਾਈ। ਆਗੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣੈ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ, ਗੁਰੂ ਹਰ ਬਾਈਂ ਸਹਾਈ ਹੋਗੁ।

—ਭੱਟ ਵਹੀ ਪਰਗਣਾ ਥਾਨੇਸਰ”

ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਿਆਂ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਮਿੱਠੇ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੁ ਸਿਖ ਨਸਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਹਿਤ-ਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਮਝ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੇ ਧਰਮ-ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਚਾਲ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀਰਘ ਸੋਚ ਦੇ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਅੰਦਰ ਉਘੇੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਲਿਖਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦੀ, ਉਹ ਲਿਖਤ ਸਾਡੇ ਮੰਨਣ ਜੋਗ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ ਐਸੀ ਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਧਰਮੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਨਿਰਭਰ ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਆਚਾਰ, ਨਿਰਮਲ ਆਹਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ। ਦੇਖੋ, ਇਸ ਨਿਰਮਲ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਨਵ-ਉਪਜੀ ਕੌਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਿਆਂ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਤੇਲ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਚਾਰ, ਆਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਕੇ ਪੈਂਤੜੇ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖੇ ਹਨ।

(ੳ) ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ :—ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ ਦਾ ਸੰਗ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ (ਇਹ ਪਤਿਤ ਕਰਮ ਹੈ)। ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੀ ਹੈ :—

- (i) ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ-ਰਾਵਣਿ-ਜਾਹਿ-ਸੇਈ-ਤਾਲਾਜੀਅਹਿ (੧੩੬੨)।" ਪਰਾਈ ਤ੍ਰਿਆ (ਔਰਤ) ਰਾਵਣ- (ਭੋਗਣ) ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਿਰਕੇ (ਸਿੱਖੀ) ਵਿਚੋਂ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕਿ ਉਹ ਸਿਖੀ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਪਤਿਤ ਗਰਦਾਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- (ii) ਨਿਜਾਨਾਰੀ-ਕੇ-ਸੰਗ-ਨੇਹੁ-ਤੁਮ-ਨਿਤ-ਬਢੈਯਹੁ॥ਪਰ-ਨਾਰੀ-ਕੀ-ਸੇਜ-ਭੂਲਿ-ਸੁਪਨੇ-ਹੂੰ-ਨ-ਜੈਯਹੁ॥(ਪਾ:੧੦) ਇਸ ਤੁਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰ-ਨਾਰੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭੀ (ਭਾਵ, ਉੱਕਾ ਹੀ) ਹੁਕਮਨ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- (iii) "ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ-ਰੂਪੁ-ਨ-ਪੇਖੈ-ਨੇਤ੍ਰ (੨੭੪)॥" ਪਰ-ਨਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਗ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਕੁਕਰਮ ਹੈ ਹੀ, ਪਰ-ਨਾਰੀ ਦਾ ਰੂਪ (ਵਿਕਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ) ਤੱਕਣੋਂ ਭੀ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਤੱਕਣੀ ਤੱਕਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗਲੇ ਪਾਪ ਦਾ ਟੋਰਾ ਟੁਰਦਾ ਹੈ।
- (iv) ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ-ਰਮਹਿ-ਬਕਹਿ-ਸਾਧਨਿੰਦ ॥ ਕਰਨਾ-ਨ-ਸੁਨਹੀ-ਹਰਿ-ਜਸੁ-ਬਿੰਦ ॥" (੨੯੮) ਪਰਾਈ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਰਾਵਣ-ਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੱਬੀ ਜੱਸ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ ਦਾ ਸੰਗ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ।
- (v) ਘਰ-ਕੀ-ਨਾਰਿ-ਤਿਆਗੈ-ਅੰਧਾ ॥ ਪਰ-ਨਾਰੀ-ਸਿਉ-ਘਾਲੈ-ਧੰਧਾ (੧੧੬੫)॥" ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਪਰ-ਤ੍ਰਿਆ-ਗਾਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਨਿਜ-ਨਾਰ ਦਾ ਸੰਗ ਛੱਡ ਕੇ, ਪਰਾਈ ਨਾਰ ਨਾਲ ਜਾ ਖੇਹ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਧਾ ਆਖ ਕੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
- (vi) ਪਰ-ਧਨ-ਪਰ-ਤਨ-ਪਰ-ਕੀ-ਨਿੰਦਾ-ਇਨ-ਸਿਉ-ਪ੍ਰੀਤਿ-ਨ-ਲਾਗੈ (੬੭੪)॥ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਪਰ-ਧਨ ਅਤੇ ਪਰ-ਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ-ਤਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਖਵਾ

ਪਰਾਏ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ।

(vii) ਦੇਇਕਿਵਾੜ ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ ਮਹਿ ਪਰਦਾਰਾ ਸੰਗਿ ਫਾਕੈ ॥ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗਹਿ ਤਬ ਕਉਣੁ ਪੜਦਾ ਤੇਰਾ ਫਾਕੈ (੬੧੬) ॥” ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੜਦੇ ਪਾ ਕੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ, ਓਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਖੋਹ ਖਾਂਦਾ ਹੈ (ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ)। ਜਦੋਂ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਦ-ਕਰਮ ਦੀ ਜਵਾਬ-ਤਲਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ, ਜੋ ਮਨੁਖ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕਰਮ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਪੜਦੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਢੱਕ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਇਹ ਨੰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪਾਪ ਉਘੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਖੋਹ ਖਾਣੀ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ, ਪਾਪ ਹੈ, ਪਤਿਤ ਕਰਮ ਹੈ।

(viii) ਗੋਤਮੁ ਤਪਾ ਅਹਲਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਿਸੁ ਦੇਖਿ ਇੰਦ੍ਰ ਲੁਭਾਇਆ ॥ ਸਹਸਾ ਸਰੀਰ ਚਿਹਨ ਭਗ ਹੂਏ ਤਾਮਨਿ ਪਛੋਤਾਇਆ (੧੩੪੩-੪੪) ॥” ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ, ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਤਵਾਰੀਖੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਪ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਪਾਪ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕਲੰਕਤ, ਅਤੇ ਜੁਗਾਂ ਪਰਯੰਤ ਕਿਤਨੀ ਔਖੀ ਸਜ਼ਾ! ਸਜ਼ਾ ਸੁਣ ਕੇ ਲੁੰਦੀ ਕੰਭੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੇ।

ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਿਆਂ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰ ਕੇ ਕੀ ਕਰਤੂਤ ਘੋਲੀ ਹੈ।

ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ :

ਓ. “ਗੁਰ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਇ ਕੈ ਤੁਰਕਣੀ ਨਾਲ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰੈ” :-

ਟਿਪਣੀ :- ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਰਕਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬੇਸ਼ਕ ਸੰਗ ਕਰ ਲਏ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਖੋਹ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰੇ। ਇਸ ਕੁਟਿਲ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਧਰਮ ਦਿਆਂ ਦੋਖੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਦੋ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਦੀਵੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਬੀਜ ਬੋ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਹੋਰਨਾਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਕਾ ਪੈਂਤੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਚਲਾਕੀ ਅਤੇ ਕੁਟਿਲਤਾ ਨਾਲ ਸਿਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਚਰਣਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਅ. “ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਮੁਸੱਦੀ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚ ਹੋਵਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭੋ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਮੁਆਫ, ਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਹੁ ਬਿਨਾ—ਇਕ ਕੰਨਿਆ ਹਤ, ਦੂਜਾ ਭੱਦਣ, ਤੀਜਾ ਬਿਖਿਆ। ਹੋਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਾਇ ਲੈਣ।”

ਟਿਪਣੀ—ਇਸ ਕੁਟਿਲ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਲੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਰਕਣੀ ਦੇ ਸੰਗ ਦੀ ਭੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਾਇ ਲੈਣ ਲਈ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਿ, ਪਾਪ ਕਮਾਈ ਜਾਓ ਅਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਜਾਓ। ਅਜਿਹੇ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਨਚਲੇ ਸਿਖ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ‘ਕੁਰਹਿਤ’ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕੀਤਾ, ਕੁਰਹਿਤ ਕਰ ਲਈ, ਫਿਰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ। ਰਹਿਤ ਕਾਹਦੀ ਹੋਈ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋਈ।

ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ :-

“ਤੁਰਕ ਤੁਰਕਣੀ ਤੇ ਬਚਹਿ ਤੁਰਕ ਨਾ ਕਰੀਐ ਸਿਖ।”

ਟਿਪਣੀ—ਇਸ ਕੁਟਿਲ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਪਰਲੋ ਦਰਜੇ ਦੀ ਮੰਦ-ਭਾਵਨਾ, ਪੜਦਾ ਫਾੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਾਕੀ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਖੋਹ ਖਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਕਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਾਕੀ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿਤੀ

ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿਖ ਸਜਾਉਣੋਂ ਭੀ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਦੇਖਿਆ ਜੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਨਾਲ ਕਿਤਨੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ!! ਲਾਅਨਤ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਕੈਸੇ ਘਾਤਕ ਹਨ! ਪਾ: ੧੦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਹੈ "ਮਾਨਸਾ-ਕੀ-ਜਾਤ-ਸਬੈ-ਏ-ਕੈ-ਪਹਿਚਾਨਬੋ"।

ਪਰਾਏ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਪਰਾਏ ਹੀ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹੋਵਣ। "ਬੀਜਮੰਤ੍ਰ-ਸਰਬ-ਕੋ-ਗਿਆਨੁ (੨੭੪)॥" ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਵਾਂਜਿਆ ਰਖਿਆ ਜਾਏ? ਕੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਰਲ-ਗੱਡ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?

ਅਜਿਹੇ ਮਿਲਗੋਭਾ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਇਕ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਉੱਘੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ 'ਸਿਖ ਰੀਵੀਊ' ਰਸਾਲੇ ਰਾਹੀਂ, ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਇਕ ਉੱਘੇ ਡਾਕਟਰ ਜੁਲਾਈ ੮੦ ਦੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਰਾਂ ਉਤੇ ਰੋਸ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਪੰਥ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤੁਰਕਣੀ ਦਾ ਹੀ ਸੰਗ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਬਤ ਪਾਠਕ ਜਨ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਇਹ ਬੁਧੀ-ਜੀਵੀਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਿਤੇ ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਛੋਟਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਿਲਗੋਭਾ (ਅਖੌਤੀ) ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਯਤ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ "ਨਿਜ-ਨਾਰੀ-ਕੇ-ਸੰਗ-ਨੇਹ-ਤੁਮ-ਨਿਤ-ਬਢੈਯਹੁ॥ ਪਰ-ਨਾਰੀ-ਕੀ-ਸੇਜ-ਭੂਲਿ-ਸੁਪਨੇ-ਹੂੰ-ਨ-ਜੈਯਹੁ॥" ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਨਿਕਲੇਗਾ?

(ਅ) "ਪਾਨ-ਸੁਪਾਰੀ-ਖਾਤੀਆ-ਮੁਖਿ-ਬੀੜੀਆ-ਲਾਈਆ॥ ਹਰਿ-ਹਰਿ-ਕਦੇ-ਨ-ਚੇਤਿਓ-ਜਮਿ-ਪਕੜਿ-ਚਲਾਈਆ (੭੨੬)॥" ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰੀ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ ਲਈ ਪਾਨ, ਸੁਪਾਰੀ ਖਾਣਾ ਅਥਵਾ ਤਮਾਕੂ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਘਿਰਣਤ ਕਿਰਿਆ ਗਰਦਾਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਸਿਖੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਚੋਪਾ ਸਿੰਘ :-

੧. ਸਿਖ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਉਠ ਕੇ ਬੀੜੀ (ਪਾਨ ਬੀੜਾ) ਕਰੇ..... ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਪੜ੍ਹੈ।
੨. ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਕੰਨਿਆ ਆਪਣੀ ਨੜੀਮਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਇ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੈ ਲਏ (ਇਸ ਨਾਲ ਨੜੀਮਾਰ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ)।
- (ੲ) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅੰਦਰ ਕੇਸ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣਾ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨਹੈ। ਯਥਾ—
ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤਿ-ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ (੧੦੮੪)॥" ਭਾਵ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਏ (ਇਹ ਸਿਰ ਭਾਵੇਂ ਮਰਦ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ)। ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਦਾ ਮੁਖ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਨਾ ਮੁੰਡਾਏ। ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦੀ। ਸੂਰਤ ਦੇ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੁਕ ਅੰਦਰ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਲਈ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਰਹਿਤ ਭੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਕਈ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ—

੧. “ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਰੋਮ ਕੈਂਚੀ ਨਾਲ ਉਤਰਾਵੈ ॥ ਚੇਹਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਬਤ ਰੱਖੇ। ਦੀਦਾਰ ਚੇਹਰੇ ਦਾ ਹੈ।” ਏਥੇ ਰੋਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇਸ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣੇ ਪਤਿਤ ਕਰਮ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ। “ਦੀਦਾਰ ਚੇਹਰੇ ਦਾ ਹੈ” ਲਿਖ ਕੇ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

੨. “ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਲੜਕਾ ਜਨਮੈ ਤਾਂ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਇ ਕਰ ਪਹੁਲ ਪਾਏ ... ਜੇ ਕਰ ਕੇਸਧਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੋਇ, ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖੇ।” ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਕੇਸਧਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਭੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਕੇਸ ਰਖਣੇ ਜਾਂ ਨਾ ਰਖਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ। ਏਥੇ ਚਰਨ-ਪਾਹੁਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੇਵਲ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। “ਜੇ ਕਰ ਰਖਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜਨਮ ਦੇ (ਕੇਸ) ਨਾਲ ਰੱਖੇ।” ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭੀ ਭਾਵ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੇਸਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ! ਹੈਫ਼।

(ਸ) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ—

੧. “ਕਬੀਰ ਭਾਂਗ ਮਾਛਲੀ ਸੁਰਾਪਾਨਿ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਂਹਿ ॥ ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਨੇਮ ਕੀਏ ਤੇ ਸਭੈ ਰਸਾਤਲਿ ਜਾਂਹਿ (੧੩੭੭) ॥” ਇਸ ਤੁਕ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੰਗ, ਮਛਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ (ਸੁਰਾਪਾਨਿ) ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਸਿੱਧੇ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਭੀ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਥਵਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਵਰਤ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਈ ਨੇਮ (ਪਾਠ ਪੂਜਾ) ਨਿਭਾਏ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਭ ਘਾਲਣਾ ਬਿਅਰਥ ਹੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣੇ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੇਗੀ।

੨. ਝੂਠਾ ਮਦ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ (੫੫੪) ॥” ਇਸ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰਾਬ (ਮਦ) ਪੀਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ।

੩. “ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਬਰਲੁ ਪਤੈ ਵਿਚਿ ਆਇ ॥ ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ ॥ ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਖਸਮੁ ਵਿਸਰੈ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ (੫੫੪) ॥” ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੱਬ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਵਿਖੇ ਸਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲਈ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਚਲਾਕੀ :—

ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ—

“ਰਣ ਮੋ ਚਲੇ ਤਾਂ ਮਦਰਾ ਸੇਵੈ ॥ ਅਵਰ ਦਿਵਸ ਕਹੂੰ ਨਾਮ ਨਾ ਲੇਵੈ।” ਰਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਮਦਰਾ (ਸ਼ਰਾਬ) ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਲੜ ਮਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਸਪਿਰਿਟ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਅੰਦਰ ਖਰੂਦ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਹ) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅੰਦਰ ਮਾਸ (ਮੁਰਦਾਰ) ਅਭੱਖ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਖਾਣਾ ਬਿਬਰਜਤ (ਪਤਿਤ ਕਰਮ) ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਬਿਬਰਜਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸਣ ਲਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਭੀ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ, ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮਾੜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੰਗੇ ‘ਸ਼ੁਰਾ’ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਅਪਰੈਲ ੧੯੮੩

ਅਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ, ਕਰਨ ਯੋਗ ਦੱਸਣ ਲਈ, ਮਿਸਾਲਾਂ ਭੀ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ, ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਚੰਗੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਇਸ਼ਾਰੇ-ਮਾਤਰ ਸਮਝਾਉਣੀਆਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣ ਲਈ ਹਨ, ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਥਾਏ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪ੍ਰਥਾਇ (Relavent) ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਪਣਾਉਣ ਯੋਗ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਹਨ।

੧. ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ "ਜੀਅ-ਦਇਆ-ਪਰਵਾਨੁ (੧੩੬) ॥" ਹੈ। ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਤਾਂ ਹੱਤਿਆ (ਪਾਪ) ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਜੀਅ-ਦਇਆ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੨. ਅਸੰਖ-ਗਲਵੱਢ-ਹਤਿਆ-ਕਮਾਹਿ (ਜਪੁਜੀ) ॥ :-ਮਾਸ ਖਾਣ ਲਈ ਭੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਵੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲ ਵੱਢਣ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਕਮਾਉਣੀ (ਪਾਪ ਕਮਾਉਣਾ) ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਮਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੀ ਪਾਪ ਕਮਾਉਣ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੩. ਜੀਅ-ਬਧ-ਹੁ-ਸੁ-ਧਰਮ-ਕਰਿ-ਥਾਪ-ਹੁ-ਅਧਰਮ-ਕਹ-ਹੁ-ਕਤ-ਭਾਈ ॥ ਆਪਸ-ਕਉ-ਮੁਨਿਵਰ-ਕਰਿ-ਥਾਪ-ਹੁ-ਕਾ-ਕਉ-ਕਹ-ਹੁ-ਕਸਾਈ (੧੧੦੩) ? ਜੀਆਂ (ਜਾਨਵਰਾਂ) ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਝਟਕਾ ਜਾਂ ਹਲਾਲ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਹੇਠ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਹੈ (ਦਰੁਸਤ ਹੈ, ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ) ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਧਰਮ (ਨਾਜਾਇਜ਼, ਗਲਤ, ਮਾੜਾ ਜਾਂ ਪਾਪ) ਕਿਸ ਕਰਮ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗੇ? ਜੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਨਿਵਰ (ਧਰਮੀ, ਨਰਮ-ਦਿਲ) ਕਹਿ-ਲਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਸਾਈ (ਜ਼ਾਲਮ) ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗੇ? ਉਪਰ ਦਰਸਾਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢਣੇ ਪਾਪ (ਜੁਲਮ) ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ।

੪. ਕਬੀਰ ਜੋਰੁ ਕੀਆ ਸੋ ਜੁਲਮ ਹੈ ਲੇਇ ਜਬ ਬੁਖੁਦਾਇ ॥ ਦਫਤਰਿ ਲੇਖਾ ਨੀਕਸੈ ਮਾਰ ਮੁਹੈ ਮੁਹਿਖਾਇ (੧੩੭੫) :-ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ (ਜ਼ੋਰ) ਵਰਤਣਾ ਜੁਲਮ ਹੈ। ਰੱਬ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬ-ਤਲਬੀ ਕਰੇਗਾ (ਜਵਾਬ-ਤਲਬੀ ਕਸੂਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ)। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਮੂੰਹ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਪਏਗੀ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਅੰਦਰ ਮਾਸਖੋਰ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜੁਲਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਏਗੀ।

੫. ਕਬੀਰ ਜੀਅ ਜੁ ਮਾਰਹਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਹਤੇ ਹਹਿ ਜੁ ਹਲਾਲ ॥ ਦਫਤਰੁ ਦਈ ਜਬ ਕਾਢਿ ਹੈ ਹੋਇਗਾ ਕਉਨੁ ਹਵਾਲੁ (੧੩੭੫) ॥ :-ਜਿਹੜੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹਲਾਲ (ਜਾਇਜ਼) ਹੈ, ਜਦੋਂ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ? ਭਾਵ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਣਗੇ, ਮਾਰ ਖਾਣਗੇ ਅਤੇ ਪਛੋਤਾਣਗੇ।

੬. ਕਬੀਰ ਖੂਬੁ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਨੁ ॥ ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ (੧੩੭੬) ॥" ਨਿਮਕ ਵਾਲੀ (ਸਾਦਾ) ਖਿਚੜੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਦਾ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਖੂਬ (ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ, ਸਰੋਸ਼ਟ) ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ : ਹੇਰਾ (ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਮਾਸ, ਅਥੱਖ ਵਸਤੂ) ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗਲਾ ਕਟਾਉਣਾ ਪਏਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਹੁੰਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕਉਣ ਮੁੜ ਆਪਣਾ ਗਲਾ ਕਟਵਾਵੇ? ਭਾਵ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਉਤਨੇ ਜਨਮ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਲੈਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜਿਤਨਿਆਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਕੱਟ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਮਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ

ਮਾਸ ਖਾਣ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਹੀ ਭਲੀ ਹੈ।

੭. ਜੋਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ ॥ ਜੋਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਿਲਿ ਹਛੈ ਮੁਖਿ ਲੇਹੁ (੧੪੦) ॥ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਦਰ ਰੱਤ (ਲਹੂ) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਲਹੂ ਲੱਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਪੜਾ ਪਲੀਤ (ਗੰਦਾ) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਲਹੂ ਪੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮਨ ਪਲੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਕਿ, ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ)। ਉਪਰ ਦਰਸਾਈਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਵ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਸ-ਅਹਾਰੀ ਸਿੱਖ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਮਾਣਸਾਂ (ਆਦਮੀਆਂ) ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਕਿ ਮਾਣਸਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੁੱਟ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਥਵਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਪਰ ਦਰਸਾਈਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਦਰ ਕਮਾਈ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਚੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਮੰਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਾਢੇ ਤੋਰਾ ਤੇ ਲਹੂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲਹੂ ਬਾਹਰ ਲੱਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲਾ (ਕਪੜਾ) ਗੰਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਲਹੂ ਪੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲਾ (ਚਿਤ) ਗੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਹੂ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤਰ ਵਸਤੂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਹੂ ਲੱਗ ਕੇ ਕਪੜੇ ਦਾ ਪਲੀਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸਿੱਧੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਈ ਗੱਲ ਲਹੂ ਪੀਣ (ਅਥਵਾ ਮਾਸ ਖਾਣ) ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਹੂ (ਮਾਸ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਤੱਵ ਮਨ ਦੀ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ (ਨਿਰਦਇਅਤਾ ਅਥਵਾ ਬੇ-ਰਹਿਮੀ) ਰੁਚੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਦਈ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿਲਾ ਸਕਦਾ। ਦਇਆਵਾਨ ਦਾ ਹੀ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਕਹਿਲਾਏਗਾ। ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਰਮਲ ਮਨ (ਹਛੈ ਦਿਲ) ਨਾਲ ਜਪਹੁ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲ ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤੁਕ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮਾਸ-ਅਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਬੇਰਹਿਮ ਮਨ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਸ ਬਿਬਰਜਤ ਹੈ।

੮. ਨਿਤ ਰਸੋਈ ਤੇਰੀ ਐ ਘਿਉ ਮੈਦਾ ਖਾਣੁ (੯੬੮) ॥... ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀ ਐ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੀਰਿ ਘਿਆਲੀ (੯੬੭) ॥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਸੋਈ (ਲੰਗਰ) ਵਿਚ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਘਿਉ, ਮੈਦਾ, ਖੀਰ (ਚਾਵਲ, ਦੁੱਧ, ਖੰਡ) ਆਦਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਣੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜੋਗ ਵਸਤੂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਰਸੋਈ (ਲੰਗਰ) ਦੇ ਸਨਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਆਇਆ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਤੁਕ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ “ਨਿਤ” ਵਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ‘ਨਿਤ’ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ (ਹਮੇਸ਼ਾ) ਜਦੋਂ ਭੀ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰ ਦਰਸਾਈਆਂ ਖਾਣ ਯੋਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਖਾਣ (ਪਕਵਾਨ) ਨਿਤ (ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ) ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

੯. ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਪਾਸੋਂ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਮੰਗਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕੇਵਲ ਘਿਉ, ਦਾਲ, ਅਨਾਜ, ਲੂਣ, ਪਾਣੀ, ਦੁੱਧ (ਗੁਰੂ ਭੈਸ ਮੰਗਉ ਲਾਵੇਰੀ—੬੯੫) ਆਦਿ ਦੀ ਹੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜੋਗ ਵਸਤੂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਭਗਤ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਮੰਗਣ ਹੀ ਲੱਗ ਪਏ, ਅਤੇ ਓਹ ਭੀ ਰੱਬ ਪਾਸੋਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਝਿਜਕ ਕਿਸ ਬਾਤ ਦੀ? ਲਵੇਰੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਲਵੇਰੀ ਭੈਸ ਤੱਕ ਤਾਂ ਮੰਗ ਲਈਆਂ, ਪਰ ਸੇਰ, ਅੱਧ-ਸੇਰ ਮਾਸ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੰਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੂਰ, ਬਕਰਾਂ ਜਾਂ ਕੁੱਕੜ ਬਟੋਰਾ ਮੰਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਅਭੱਖ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

[ਭਾਕੀ ਆਉਂਦੇ “ਸੂਰ” ਵਿਚ